

JAN HAVLASA: Niagarský feuilleton.

Z PŘÁTELSKÝCH KRUHŮ.

Niagara Falls, N. Y., 27. října 1905.

Sedím už ve svém pokoji ve svém hotelu, dveře jsem za sebou zamkl hned, jakmile jsem vklouzl sem z chodby, vím to zcela určitě, ... ale co platno vše: třesu se jako osyka, hrůzou se třesu. A poděšen každým šramotem, co chvíli otáčím vyfoučené zraky ke dveřím. Nic, pranic se nehýbe, ... bohudíky, ... mýlí jsem se. Sotva však obrátím jsem se od dveří, ten šustot slyším už zas. Hrozný, tajemný, záhadný šustot. Zbláznili byste se na mém místě; sám marne se konuji, a nic nepřichází, co by znenáhla moje muka ...

Celkem vzato, není se co divit. Nebyla to jen tak maličkost. Někdo byl by si z toho snad zoufal. Na štěstí se mnou to dopadlo ještě dost šťastně. Jakž takž jsem utekl. Nemožno jásat předčasně, ... ale co konečně, ... dveře jsou zamčeny. Ty krůčky venku, ... oh, ovšem, ty krůčky. Jedny, dvoje, desaterý, stery, ... oh, ty krůčky! Stále slyším jejich šápaní, ... nadarmo si zacpávám uši. A oči dosud vídí ten přilísný obraz, jehož nikdy neměly spatřit.

Byl jsem teď v noci u Niagarských Vodopádů, ano, v noci. Tmavá noc, trochu mihavá, ... a chlad tam zalézá dnes za nehty. Ani měsíce nebylo, ani hvězd. A do té tmy hučely vodopády svou odvážnou píseň, jakoby ...

Ne, pro boha, sekejte se. Už mlčím; už ani slova o tom hučení ani o čemkoliv jiném. Vždyť slyším přece ty krůčky venku na chodbě. Chtěl jsem jen tolik říci: byl jsem teď večer, už v noci u Niagarských Vodopádů.

A to právě je, co mne tak vyděsilo; dosud se chvěju, vidíte to na písmě; jen naděje, že krůčky ustanou, až ranní úsvity vniknou do okna, drží mne při životě. A ve chvílích, kdy úděs pustí mne ze svých drápů, sedám k stolku a píšu tyto řádky, jež nikdy, nikdy neměly být napsány.

Čert mi napřákal, že jsem šel ještě po deváté hodině do Prospect Parku k vodopádům; po deváté hodině každý pořádný člověk se chystá do postele nebo do hospody, podle okolností, ale nikdy k vodopádům; a zvláště již, nemá-li čistého svědomí, neměl by tam chodit. Ovšem po účinku zlé rady. Já tam šel; a do smrti, cítím zřetelně, budu toho litovat.

Nenapadlo mne nic zlého, vůbec, neměl jsem pražádných zlých úmyslů. Nebyl konečně měsíc a já ze zásady nenosím v kapse tužek, per ani papíru, — vyjímaje papírové peníze, — a tak nebylo nebezpečnosti, že bych tam snad psal nějakou báseň. Zaděl myšlenky byly, přiznávám se, ale až do nedávna necítil jsem jejich bídnost. Teď už cítím, — poznání přišlo však, žalováno budiž bohům, přišlo pozdě, kdy nic už nedá se napravit.

Kdo byl by si všiml mojí tloustnoucí vepřmené postavy, když kráčel jsem tam, nebyl by tužil ani z daleka, že za nedlouho vracet se bude *odtamud* rychlým krokem, shrben, o dvacet liber hubenější, a vlasy na skráních sešedi většími, a knírky ještě více ukroucenými a s očima vypoulenými nevýslovnou hrůzou. Ano, takový nyní sedím, dívám se do zrcadla, jež visí naproti mně, i tážu se, proč tolik útrap souzeno jest právě mně. A odpověď nepřichází, ... kda ty krůčky, ty sotva slyšitelné krůčky ...

Jasně se pamatuji na detaily všeho, co předcházelo jich prvnímu zjevu.

Stál jsem u zábradlí nad "Americkými Vodopády", hleděl do peřejů blízkých i soužil se očima

proníknout k oněm vzdálenějším k "Podkově". Bílý prach vodní v obláčcích zdvihal se od úpatí vodopádů a sršel od jejich dolů se řítících proudů, půl přelud, půl skutečnost, jakoby ...

Totíž, žádné "jakoby", alekejte se! Jednoduše stál jsem tam nad vodou, občas vytáhl jsem kapsník, jednak proto, že mám rýmu, jednak, že vtr mi vodní prach vmetával vytrvale do tváří, — stál jsem tam, koukal do tmy a přemýšlel, jak budu psát ...

Oh, ano, zde začíná moje přehřívání, za něž budu pykat do smrti; chtěl jsem psát o Niagare, ... velmi poeticky, ... jak nad ní stojím a přemýšlím. Tmavá, černá noc, jakoby — Nebe zataženo mraky, jakoby — Vody přede mnou se valí, jakoby — A nesmírný, hrozný hukot jakoby — A já jakoby přemýšlím, — totiž: doopravdy přemýšlím a vzpomínám ...

Až potud měl jsem to rozpočítáno přesně na dva sloupce a sedm řádek, z čehož desátina padala na vrub nejpoetičtějšímu českému slovu moderní doby, — "jakoby", jež pro změnu lze občas nahradit buď "jakby" nebo "jako by" nebo konečně "jak by" ... Sedmáct docela nových obrazů a srovnání jsem si vymyslel do svého nočního nadšení niagarského. Jedno bylo: že zní ten hukot v noci, jakoby sta hladových, na zlatých řetězech uvázaných psů vylo do neznáma svoje zakřiknuté touhy ... Jiuý: že zdá se, jakoby nostalgické zachvaty svaly zdušené útroby vod ... A vůbec, sedmácti nápadů dopřáli mi dobří bozi, sedmácti nápadů.

Pak mělo přijít to, co rozhodně nepadlo mi k neprospěchu. A při tom stalo se mi, že na chvíli skutečně jsem i zapomněl na vyběhí svoje poslání, na svoje psaní, i zatonul jsem celou duší v několika vzpomínkách ...

Na takový malinký vodopádek jsem si vzpomněl, jímž zahájil jsem kdysi své "vodopádové zkušenosti". Bylo to v nejjihnější části Tyrolska, u Gardského jezera a italských hranic. — Ponale se to jmenovalo a bylo toho za miniaturní tisícinu Niagary. Malíček rozdíl. Tam potok, padající do jezírka, — zde jezero, řítící se do veletoku. A přece i tam pod Ponalem chvěla se duše zvláštní rozkoší. Monte Baldo, zasmušilý pohorí, lemující věčné úsměvy palmového pobřeží i modrozelových vod jezerních, a jižní nebe zvyšovaly pňvaby onoho místa čka —

A což Tivoli? Na toto výletní místo Římanů vzpomněl jsem si v Niagara Falls už několikrát. ... Jsou okolnosti a vztahy, v nichž stroužky tivolské přece jen zatlačí do pozadí i hrůzyplnou velebnou valčík se a dunivě bouřící velespousty vodstva; okolím, jež vtačeno má příliš zřetelně dvacet věků do svých tváří. Postavy minulosti oživují, zatím co nasloucháme hukotu vod ... A dívající se za proudem, stěmhlav se vrhající do temnot podzemních, toužíme za zřetelnými krásami lidstva. Neří daleko Villa Hadrianna, nejsou daleko zříceniny římské epejeje, v nichž hučí to, naslouchá-li tvé srdce, ještě bouřněji, než steré Niagar by mohly zabouřit ...

A pak na Tetry, na svoje drabé Tetry jsem se rozpomínal; na Siklawu a na vodopád Temno-smrečinský —

Siklaw! Proud vody, přes balvany vytékající z horského jezírka a řítící se v hloubi kamenité, jak smrt pusté údoliny, zasazené tucí hoté, dsné, tesklivé

stěny skalní, po nichž vlekou se mihy. Pískání svištů za melanholicky, nesmírně smutně tu odtud, hned zase z opačné strany, — a tak se zdá, že tu kdosi pláče, jakási bludná duše, jež nemůže dojíti klidu. A orel vznášel se kdesi nad štíty ... snad i kamzíky lze spatřit na protějším svahu. A souh na nejvyšších temenech leskne se vyzývavě proti letnímu slunci.

A Temné Smrečiny! Oh, což lze někdy zapomenout oně mohutné poesie horské doliny mezi skály a jezírka a stromy a šumot vod zakouzlené! Lze zapomenout onoho podivného hukotu smrečinského vodopádu, v němž jakoby několik hlasů fvalo, každý odděleně a přece všechny dohromady! Také to byla jen stroužka, — potůček vytékající z jezírka. A přece: co krásy bylo tam, když slunce zářilo i když tma zapadávala v kotlinu s temen vrchů! Když v opuštěné kolibě jsme usínali, polští moji přátelé a přítelkyně, jedna Slovenka a já, bylo nám všem, jakoby nás kdosi uspával ... A ráno jakoby nás kdosi vřel, když jsme se šli umýt do ledové vody potůčku, od vodopádu proudícího —

Ještě na jeden vodopád bych měl vzpomínat, ale nechce se mi. Ten vodopád jsem slyšel umíraje, na ten vodopád jsem se díval očima člověka utrženého, půl šíleného, ... a jeho hučení neobrodí se mi v myslí, abych se rázem neocíl v čtyř dnů a tří nocí svého života, jež zůstaou mi nejstrašnějšími až do posledních dnů a nocí. Ne, na Nelcerku nechci vzpomínat —

A nyní stojím nad Niagarou. Tam, u těch ostatních vodopádů byla to poesie okolí nebo pozadí, co hlavně činilo je nezapomenutelnými. Zde však je to síla zjevu, — vodopády samy sebou, — čeho nelze zapomenout — Vodopády největší a nejkrásnější na světě. —

Jakoby celé jezero v přístřích chvíli mělo se vylišt do prohlubně, jež po tmě vzroste v tvé obraznosti do nekonečna, jakoby — eh, ... jakoby, jakoby, jakoby —

Ano, tak to bylo: všecek uděšen, dosud nechápaje a nemoha se vzpamatovat, blábolil jsem a bleptal:

"Jakoby, jakoby, ja ... ko ... by ..."

A zraky pouliily se mi úžasem, tělo ztrnulo, vlasy šedivěly, rýma se vrazila do očí: neboť spatřil jsem, jak z temnot, jimiž probleskovaly proudy vod, vychází dlouhá, nekonečná řada postav, — půl přeludů a půl skutečnosti. Do desítek jsem jich napočítal zprvu, pak do set šly desítky a na konec jsem toho nechal, ... to lík jich už vyšlo, těch strašidelných postav, a ještě tomu nebylo přitřže. Třesa se jako v záchvattech zimnice, zíral jsem do tváří těm přizrakům. Starce jsem viděl, velebné věkem a vážně zírající, — muže v rozkvětu slzy, jichž dlouhé vlasy prozrazovaly genia, — ženy staré i mladé, jichž oči zářily paskvilem na extasi, ... lidi bílé, černé, žluté i rudé jsem zahlédl, ... a jak jsem se tak na to díval, uvědomil jsem si, čím děle ti kdysi-lidé vycházejí odkudsi z těch vodopádů, tím že slabší jest hukot ... A když konečně tisíc postav obklopovalo mne ze dvou stran, zatím co s třetí zela propast a ze čtvrté měly bouřit vodopády, ... nesmírně, hrozně a neslyšáné ticho rozprostřelo se nočním ovzduším, takové ticho, že bylo daleko široko slyšet tlukot mého srdce.

Tisíce bílavých postav stály v nepravdělných řadách, ale přece

jakási souměrně, tři kroky ode mně počítající až v nedohledno ... Oči jejich zíraly na mne jako jedno oko. Mlčely ony, mlčely vodopády, ... všechno, všechno mlčelo, — jen srdce moje tlouklo jako zvon.

A tu ozval se hlas, těžko říci, či, neboť všech ústa zdála se mlčeti:

"Tedy i ty?" To bylo řečeno s pathosem poněkud shakespearovským. Očásl jsem se, jako pes když vyleze z vody, a řekl jsem rozpačitě:

"Račte, prosím, bliže označit, co mi vlastně chcete?"

Děsivý úšklebek spatřil jsem v tom okamžiku na tisíce ústech; jakoby jeden úšklebek —

"Podívej se na nás," pokračoval Hlas. "My všichni jsme spáchnali, co ty."

Ledový pot mi vyvstal na čele, kuff oko mne zabolelo, a v žaludku měl jsem pocit, jakoby byl právě snědl chop-suy v čínském restaurantu chicažském.

"Co to, prosím?" zableptal jsem, pozbýváje posledního zbytku chladné rozvahy.

"My všichni psali ... o Niagarských Vodopádech," — zavážlo mi v odpověď, ... každé slovo co říznutí chladnou, nabroušenou ocelí ...

"Vždyť já ještě nepsal!" namítl jsem malomocně.

A tu tisícé úst se zašblebily.

"Nelži", odřekl Hlas velmi ostře, "psal jsi už tři kapitoly a teď přemýšlíš o čtvrté, ... ale marne, ... už ničeho ze sebe nevymačkáš, ... a i to, co's už napsal, stačí, abys propadl životem i smrtí ... nám!"

A tisícé hlav přikývly k tomu orteli.

Hlas mluvil dále:

"Hleď, ... tisícé nás už tu lká a úpí v pokutu za to, že jsme zneuctili Její Majestát Niagaru svými chabými slovy, svými vnučenými obrazy a srovnáními, svými věčně se opakuujícími větami ... Její proudy nás bičují, nás básníky, prosaisty, feuilletonisty, novináře i učence, zatím co duše malířů a fotografů amateůrů bloudí po kataraktech mezi ostrůvky. I těm budeš představen, neboť i ty's byl zde všude s kůdákem. Zde tedy pykáme, ... bičování tisícími dítkami, lkáme a křičíme, ... každý recituje, co napsal, ... a Niagarské Vodopády nemusí se namáhat s hukotem, ... řveme za ně ... S tebou bude do jisté míry potíž, ... budou tě chít pod vodopády i mezi ostrůvky, ... ale to se ještě nějak urovná, ... nemusíš se bát!"

Tak, pěkně děkuju. Chlapi, řeknou ještě: "nemusíš se bát!"

A zatím, co jsem se bláznivě rozchechtal, postavy daly se zas na zpáteční pochod do vnitra vodopádů. Sotva první postava vkročila do Niagary, ozval se slaboučký, žalostný hlas. To jeden z nejstarších básníků začal recitovat své verše ... A hlasy se množily, splyvaly v hukot a hukot rostl v řev ... Básníci, belletristé, feuilletonisté, novináři i odborní spisovatelé zmizeli ve vodách ...

Oči moje posud ještě se pouliily v temnoty noční, když cosi mne přinutilo pozvednout hlavu a podívat se v dáku k ostrovům. A tu hrůzou mi vstaly vlasy — jako hřebíky; sta tisíců bílých postav z dáky blížilo se ke mně ... Duše fotografů amateůrů ...

To bylo již nad mé síly.

Zoufale roztáhl jsem ruce vzhůru k nelitostnému nebi, a na deset minut zapomenuv kroutit si knírky, šletem chvatem jsem se hnul do ulic a ulicemi k svému hotelu.

(Pokračování na str. 6.)

SO. OMAHA, Neb., 3. listop. — Ctěná redakce! Buďte tak laskavi a uveřejněte těchto pár řádků. V pondělí dne 30. října obdržel jsem telegram, abych přijel do Arlington, Neb., že můj bratranec jest mrtev. Přijel jsem tam v úterý a viděl jsem, jaká jest opatrnost na lidi na dráze Northwestern. Můj bratranec byl "bossem" na sekci vedoucí ke Fremont a vždycky mi říkával, že se musí lidé sami hlídat, ješto strojvedoucí nikdy nezvoní ani nepíská na výstrahu lidem. V pondělí, 30. října, po 4. hodině odpolední rovnal jednu kolej, když jel právě od Arlington osobní vlak k Omaze a zároveň přijížděl nákladní vlak od Blair ke Fremont. Zrovna tam, kde on pracoval, spojili se koleje. Omažský vlak nemohl mu ničeho udělat, od Blair pak je trat' na kolik mil rovná, tak že ho zřizenci železniční mohli vidět ze vzdálenosti dvou mil. A právě v okamžiku, když se sehnul, aby se přesvědčil, je-li kolej rovná, přihnál se vlak nákladní a odhodil ho na čtyřicet stop od trati, tak že byl nebohý okamžitě mrtev. Při tom jest mi nejděivnější, že to onen pan strojvedoucí na stanici ani neohlásil, nýbrž ihned ujížděl ke Fremont. Bratranec slyšel hukot vlaku jedoucího k Omaze a proto byl jist, že se mu nic nestane. Než stalo se jinak. Ant. Melvard byl rozen v Mladoticích u Časlavi. Byl star 35 roků a zanechal po sobě vdovu a tři malé dítky. Do Ameriky přijel, když mu bylo pět roků. Pohřben byl ve středu dne 1. listopadu.

Ve středu dne 1. listopadu večer šel jsem se podívat na nádraží k mému bratru, kterýž tam v noci vypomáhá. Bylo půl desáté, když mně povídal, že nový výpravčí jest sice telegrafista, ale že telegrafu ani nerozumí a tudíž že by mohl velmi snadno zavinit nějaké neštěstí. Bylo 10 hodin, když přijel na nádraží dobytčí vlak. Panáčekovi tomu bylo oznámeno, že do Arlington přijede nákladní vlak z Washingtonu, ale on nicméně pustil svůj vlak k Washington a k Omaze. Za 15 minut na to slyšeli jsme ránu a velký hukot. Bratr mi povídal: "V 10:10 hod. tu má býti vlak od Omahy, že se něco přihodilo?" Hodili jsme neprodleně "hand-caru" na koleje a jedeme směrem k Omaze. A tři míle od Arlington shledali jsme k svému zděšení, že se vlaky srazily. Bratr jel ihned nazpět, aby telefonoval do Fremont, co se stalo, já jsem pak pomáhal brzdám vytažovat z trosek topiče a strojvedoucího. Táhnou jednoho ven za nohy a ejhle, on to byl týž parostrojvedoucí, kterýž zabil mého bratrance. Včera, 2. listopadu topič i strojvedoucí zemřeli v Fremont. Tak se dlouho netěšil ze svého černého skutku, jehož dopustili hříšnou svou nedbalostí. Při srážce vlaku bylo potlučen pět lidí, asi 10 kusů dobytka a tři parostroje a čtyři káry byly nakupeeny v hromadu. Zemřelo-li sna více lidí, nevím, neboť jsem hne na to odjel do domova svého So. Omaze. V úctě

Rich. Sigmund.

Obyčejně se přihlíží vymknutí současně s pohmožděninou, zce jedno, zdali společně neb jednotlivě, St. Jakoba léčí ihned.

Dr. F. J. Kála

český lékař a ranhojčí
Zvláštní péči věnuje porodnictví, nemocem ženským a dětským.
Úřadovna v Karbach 176ku, čis pokoje 303. — Tel. 1761.
Účastní hodiny: Od 11 do 1 a od 3 do 5.
Obydlí Jihozáp. roh 18. a Center ul. Účastní hodiny: Od 1 do 3 odp. a od 7 do 9 v Omaha, Neb.